

ยุทธศาสตร์การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม : ศึกษากรณี หมู่ 9 หมู่บ้านสะแกราย ต.ดอนยายหอม อ.เมืองนครปฐม จ.นครปฐม

The Strategy of Cultural Tourism Development : Case study of Mo 9, Sa-Kae-Rai Village, Donyaihom, Muang District, Nakhonpathom Province

ผศ.ดร.สุภาณี อินทน์จันทน์

โปรแกรมวิชาการบริหารธุรกิจ(การบัญชี) คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

E-mail : supanee_injun@hotmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทและสภาพแวดล้อม สำหรับนำมาใช้ในการวิเคราะห์ศักยภาพของ หมู่ 9 บ้านสะแกราย ในการก้าวเข้าสู่การเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยว และเพื่อค้นหาแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาให้เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวโดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ และทำการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์แบบเจาะจงจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหมู่บ้านสะแกราย รวมถึงการสำรวจ และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมในพื้นที่ของหมู่บ้านในช่วงเวลาต่างๆ

ผลการศึกษาพบว่า หมู่บ้านสะแกรายมีบริบทและสภาพแวดล้อมที่เป็นจุดแข็งและโอกาสที่หลากหลายจำนวนมาก ได้แก่ การได้รับคัดเลือกจากจังหวัดนครปฐมให้เป็นหมู่บ้านอยู่ดีมีสุขดีเด่นประจำปี 2552 นอกจากนี้ หมู่บ้านสะแกรายยังได้รับการช่วยเหลือจากหน่วยงานต่างๆ ในการพัฒนาเข้าสู่การเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แต่อย่างไรก็ตามยังคงมีจุดอ่อน และอุปสรรคที่ขัดขวางมิให้การดำเนินกิจกรรมตามวัตถุประสงค์ประสบความสำเร็จ ได้แก่ การที่ผู้นำชุมชน และชาวบ้านมักไม่กล้าแสดงออกถึงความต้องการที่แท้จริงของตนแก่หน่วยงานที่เข้ามาช่วยพัฒนาหมู่บ้าน รวมถึงการพัฒนาที่ขาดองค์ความรู้ที่สอดคล้องกับบริบท และความรู้ตักยุก

สมัย ทำให้ต้องประสบกับปัญหาการขาดทุน และเป็นหนี้เงินกู้ ธกส.มาอย่างต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ผลจากการศึกษาได้นำมาสู่ข้อเสนอแนะในการพัฒนาเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยว รวม 5 ประเด็น คือ (1) การสร้างทีมงานจากคน 2 รุ่น เพื่อร่วมกันพัฒนาเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยว (2) การแสวงหาเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยว (3) จัดทำเส้นทางเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวบริเวณโดยรอบ (4) สร้างจุดขายที่เป็นเอกลักษณ์และไม่ซ้ำกับแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ และ (5) การพัฒนาสาธารณูปโภคพื้นฐานให้มีความสะดวก รวมถึงมีป้ายประชาสัมพันธ์บอกถึงแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมเป็นระยะๆ
คำสำคัญ : การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม, หมู่บ้านสะแกราย, นครปฐม

คำหลัก การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม, หมู่บ้านสะแกราย ยุทธศาสตร์การพัฒนา

Key word : Cultural Tourism Development, Sa-Kae-Rai village, strategy development

Abstract

This research aim is to study the context and environment for potential analyzing of Mo 9, Sa-Kae-Rai Village to become tourism village. Moreover, the research tried to search the right way to develop tourism at the village by quality research. This research collected the information from the related documents, for example, the specific interview with Sa-Kae-Rai Village developers and observation at the village in the different time.

The study found that Sa-Kae-Rai Village had the context and environment as a strong point including various opportunities, for example, Sa-Kae-Rai Village was selected to be a “good and happy living village” in 2009 from Nakhonpathom province. Besides, Sa-Kae-Rai Village was supported from other services departments to become cultural tourism village. However, there was still a weak point and it had been obstacle to follow the purpose which were the community leader and villagers lack couraging to express their true need to the government. Another weak point was a lack of development knowledge that consistent with the context and out of date knowledge. These were causes makes the community lose their money and had debts until now. The summary of this study led to the 5 suggestion in development to tourism village. (1) To build the staffs in two generations for co-developing tourism village. (2) To seek the cooperation network in develop Sa-kae-rai Village to become the tourism village. (3) To build the route to link the travel locations nearby. (4) To create an own identity selling point and (5) To develop basic infrastructure for convenience and sign releases to inform about travelling locations and activities a long the way.

1. บทนำ

แนวโน้มของนักท่องเที่ยว ได้เริ่มมีการเปลี่ยนพฤติกรรมเป็นการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา หรือการทำความเข้าใจ

ในวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชนในท้องถิ่นนั้นเพิ่มมากขึ้น ซึ่งส่งผลให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทยมีแนวโน้มของอัตราการเจริญเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 2.5 ต่อปี (สถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวไทย, 2551) ภายใต้สภาพการณ์ดังกล่าวได้ส่งผลให้ประเทศไทยได้จัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) ซึ่งเชื่อมโยงกับประเด็นยุทธศาสตร์การท่องเที่ยว พ.ศ. 2547-2551 เพื่อพัฒนาให้การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่เติบโตอย่างยั่งยืน โดยใช้กระบวนการเพิ่มตลาดใหม่และตลาดเฉพาะกลุ่ม เช่น การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวแหล่งธรรมชาติ เป็นต้น เพื่อเร่งดึงดูดให้นักท่องเที่ยวต่างประเทศที่มีคุณภาพเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทย และกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวชาวไทยท่องเที่ยวภายในประเทศเพิ่มมากขึ้น โดยมีการวางแผนกลยุทธ์และแนวทางในการดำเนินกิจกรรมที่หลากหลาย เพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับแต่ละพื้นที่ในการนำนโยบายไปปฏิบัติ

สำหรับการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในประเทศไทย มีความโดดเด่นที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดีก็คือ การมีประเพณี ความเชื่อ มีศิลปวัฒนธรรมที่หลากหลาย รวมถึงมีภาษาที่เป็นอัตลักษณ์ของตนเอง ทั้งยังมีความหลากหลายของชาติพันธุ์ที่อยู่ร่วมกัน ในสังคมได้อย่างน่าอัศจรรย์ จังหวัดนครปฐมในฐานะที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจหลากหลาย ทั้งโบราณสถานประวัติศาสตร์ และศิลปะ วัฒนธรรม เช่น พระราชวังสนามจันทร์ วัดพระปฐมเจดีย์ราชวรวิหาร เนินวัดพระงาม ตลาดดอนหวาย และศูนย์เรียนรู้ภูมิปัญญาไทย “ปิยะชนก” เป็นต้น เห็นได้ว่าจังหวัดนครปฐมมีศักยภาพที่จะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างไม่ยากนัก เนื่องจากมีมหาวิทยาลัยชั้นนำของประเทศหลายสถาบันทั้งของภาครัฐและเอกชนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่จำนวนมาก ซึ่งสามารถให้ความช่วยเหลือทางด้านวิชาการ เพื่อให้เกิดการพัฒนาและเกิดความเจริญก้าวหน้าได้อย่างเหมาะสม

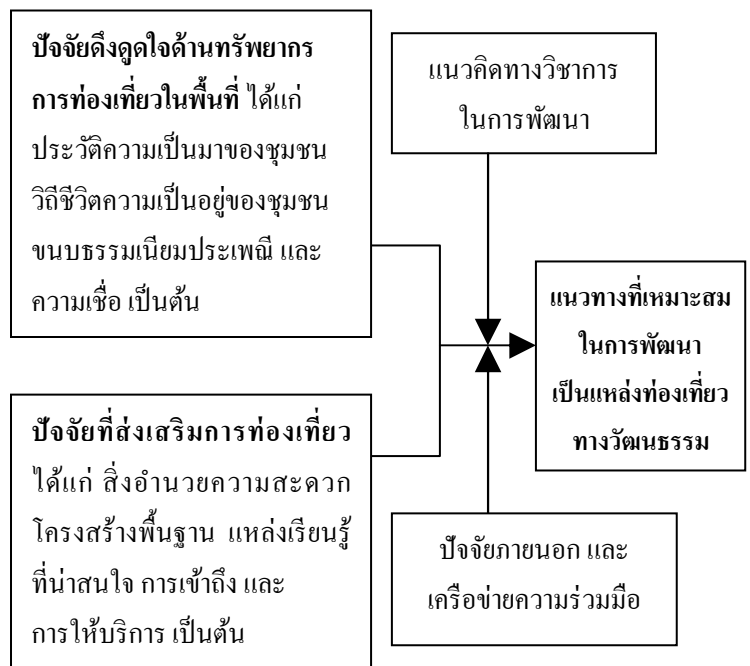
ตำบลดอนยายหอม จังหวัดนครปฐม เป็นพื้นที่เชื่อมต่อกับแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดข้างเคียง และเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีนักท่องเที่ยวแวะเวียนเข้ามาอย่างไม่ขาดสาย ได้แก่ นักท่องเที่ยวที่เข้ามานมัสการรูปหล่อหลวงพ่อดอนยายหอม หรือนมัสการเสด็จทวยหาที่วิหารโพธิสัตว์เจ้าแม่กวนอิม วัด

คอนขาก หรือนักท่องเที่ยวบางส่วนก็อาจเข้าไปเยี่ยมชมวิถีชีวิตหมู่บ้านไทดำซึ่งอยู่บริเวณใกล้ ๆ กัน เป็นต้น และเป็นที่น่าสังเกตว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ มักจะเข้าไปยังแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าวเพียงจุดเดียว และจะเดินทางผ่านเข้าสู่จังหวัดสมุทรสาคร หรือจังหวัดสมุทรสงครามเพื่อไปยังแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ต่อไป จากการสอบถามข้อมูลเบื้องต้นพบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มักไม่รู้ว่าบริเวณใกล้ ๆ กันมีแหล่งท่องเที่ยวอื่นที่น่าสนใจอยู่ จึงทำให้เมื่อเที่ยวตรงจุดที่ตั้งใจมาถึงเสร็จแล้วจึงมักมุ่งหน้าเดินทางกลับบ้าน หรือแสวงหาแหล่งท่องเที่ยวบริเวณใกล้ ๆ ต่อไป ซึ่งเป็นสิ่งที่น่าเสียดายว่า แหล่งท่องเที่ยวที่อยู่บริเวณใกล้ ๆ กันควรจะได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวมากกว่านี้ อย่างไรก็ตาม หมู่ 9 บ้านสะแกราย ตำบลคอนขาก อําเภอมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม ได้แสดงมุ่งมั่นที่จะพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้าน ให้กลายเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยว โดยเห็นได้จากการกำหนดวิสัยทัศน์ของชุมชนในการทำประชาคมหมู่บ้าน (แผนชุมชน, 2551) รวมถึงมีการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ภูมิปัญญาไทย “ปิยะชนก” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแหล่งที่เรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิถีชีวิตของชาวไทดำ ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านและปรัชญาการดำรงชีวิตชาวไทดำ รวมถึงมีการจำหน่ายของที่ระลึกให้นักท่องเที่ยว นอกจากนี้ หมู่ 9 บ้านสะแกราย ยังมีการจัดกิจกรรมวัฒนธรรมพื้นบ้านของชาวไทดำให้นักท่องเที่ยวที่สนใจได้เข้าไปสัมผัสอย่างใกล้ชิดอีกด้วย ปัจจุบันกิจกรรมการท่องเที่ยวของหมู่ 9 บ้านสะแกราย ยังคงมีตามปกติแต่ไม่ต่อเนื่องในระดับที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งเป็นผลมาจากปัญหาในด้านต่างๆ โดยเฉพาะการไม่มีแผนประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม ทำให้ไม่สามารถเชื่อมโยงข้อมูลกับแหล่งท่องเที่ยวบริเวณรอบๆ ได้ รวมถึงจำนวนช่องทางการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวมีน้อยและไม่ทั่วถึง ด้วยเหตุนี้ การศึกษาความเป็นไปได้ในการพัฒนาหมู่ 9 บ้านสะแกราย ให้เข้าสู่ความเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จึงเป็นประเด็นเบื้องต้นที่น่าสนใจก่อนที่จะนำไปสู่การศึกษาวิจัยในประเด็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงเป็นการศึกษาถึงความพร้อมในด้านต่าง ๆ ซึ่งผลการวิจัยที่ได้จะถูกนำไปใช้ในการกำหนดแนวทางการพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพของหมู่บ้าน และการประสานความร่วมมือ

จากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนในด้านต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่เหมาะสมและนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตของชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไปนั่นเอง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดที่เกี่ยวข้อง รวมถึงได้ลงพื้นที่จริงเพื่อศึกษาบริบท และลักษณะของชุมชน โดยนำประเด็นต่างๆ ไปปรึกษากับผู้ทรงคุณวุฒิประจำกลุ่ม (รศ.ดร.สมบัติ ทิมทรัพย์) เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดที่เหมาะสมในงานวิจัย ซึ่งเห็นตรงกันว่า พบว่า ปัจจัยภายในหมู่บ้าน ได้แก่ ปัจจัยดึงดูดใจด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่ และปัจจัยที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว คือ สิ่งสำคัญในการพัฒนาหมู่บ้านให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และปัจจัยภายนอก และเครือข่ายความร่วมมือ มาสร้างแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยใช้แนวคิดทางวิชาการมาใช้ในการวิเคราะห์และกำหนดแนวทาง

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงแนวคิดและวิธีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ของหมู่ 9 หมู่บ้านสะแกราย ต.คอนขาก อ.เมืองนครปฐม จ.นครปฐม ผู้วิจัยได้

ค้นคว้า เอกสารและได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย และอภิปรายผลการวิจัย ซึ่งเป็นการอธิบายความเป็นจริงของการศึกษาได้อย่างสมเหตุสมผล โดยมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว
2. แนวคิดเกี่ยวกับ SWOT Analysis
3. แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่าย
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

1.1 ความหมายของการท่องเที่ยว

องค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization: WTO อ้างถึงใน เสาวลักษณ์ นวเจริญกุล 2541: 35) แห่งองค์การสหประชาชาติ ได้กำหนดความหมายของการท่องเที่ยวว่า การเดินทางใดๆ ก็ตามที่เป็นการเดินทางตามเงื่อนไขสากล 3 ประการดังต่อไปนี้ (1) การเดินทางจากสถานที่อยู่อาศัยเป็นประจำไปยังสถานที่อื่น ๆ เป็นการชั่วคราว (2) การเดินทางนั้นผู้เดินทาง เดินทางด้วยความสมัครใจ ไม่ใช่การถูกบังคับ และ (3) การเดินทางเพื่อวัตถุประสงค์ใดๆ ก็ตามที่ไม่ใช่การเดินทางเพื่อประกอบอาชีพหรือหารายได้

โรเบิร์ต คริสตี้ มิลล์ และอลิสเทียร์ เอ็ม มอร์ริสัน (Robert Christie Mill, and Alistair M. Morrison 1988, อ้างถึงใน เสาวลักษณ์ นวเจริญกุล 2541: 35) ได้กล่าวถึงความหมายของการท่องเที่ยวไว้ว่า “การท่องเที่ยว” หมายถึง รูปแบบหนึ่งของการนันทนาการ (Recreation) ของมนุษย์เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นในเวลาว่าง (Leisure Time) โดยผูกพันอยู่กับการเดินทางจากที่หนึ่งซึ่งเป็นบ้านของตัวเองไปสู่อีกที่หนึ่งซึ่งถือว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยว ทั้งนี้ถือว่าวัตถุประสงค์เพื่อประสบการณ์และความรู้เพื่อการผ่อนคลายร่างกายและจิตใจจากกิจกรรมต่างๆ เป็นการตอบสนองตนเอง

วรรณ วลัยวานิช (2546: 17) การท่องเที่ยว หมายถึง การที่คนเราเดินทางไปยังสถานที่ต่างๆ และตลอดระยะเวลาเหล่านั้นได้มีกิจกรรมต่างๆ เกิดขึ้น การไปเที่ยวชมสถานที่สวยงามหรือทัศนภาพแปลกๆ หรือเดินซื้อสิ่งของต่างๆ เป็นต้น การท่องเที่ยวมีหลายรูปแบบด้วยกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง เช่น ระยะเวลาในการท่องเที่ยว ประเภทของการคมนาคม จำนวนสมาชิก หรือค่าใช้จ่าย เป็นต้น

สรุปได้ว่า “การท่องเที่ยว” หมายถึง การเดินทางเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ หรือเพื่อความสนุกสนาน รวมทั้งการเดินทางภายในประเทศและเดินทางระหว่างประเทศด้วย ซึ่งการเดินทางเป็นกระบวนการที่มีความสัมพันธ์กันมีกิจกรรมร่วมกัน ได้รับความรู้และสนุกสนานเพลิดเพลิน ฉะนั้นการท่องเที่ยวในปัจจุบันจึงกลายเป็นธุรกิจที่กว้างขวาง

1.2 ประเภทของการท่องเที่ยว

การขยายตัวของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ก่อให้เกิดการท่องเที่ยวที่หลากหลายรูปแบบ ทั้งนี้อาจขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง เช่น แรงจูงใจในการเดินทาง การท่องเที่ยวประเภทของการคมนาคม (การเดินทาง) จำนวนนักท่องเที่ยว และลักษณะการใช้จ่าย ฯลฯ ซึ่งทำให้การท่องเที่ยวแบ่งออกตามจุดมุ่งหมายในการท่องเที่ยวออกเป็น 4 ชนิด ดังต่อไปนี้ (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา 2542: 269-325)

3.1 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism)

เป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการจัดการรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ และเป็นการท่องเที่ยวทางเลือกใหม่ ที่ก่อให้เกิดความสมดุลแห่งกระแสการพัฒนาการท่องเที่ยว และกระแสการสนับสนุนการส่งเสริมให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศนี้ก่อประโยชน์สูงสุดแก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งในปัจจุบันและอนาคต ดังนั้นจะเห็นได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ เพื่อประสานการท่องเที่ยวกับความพอใจในการเรียนรู้ และสัมผัสกับระบบนิเวศ

3.2 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism)

เป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการเดินทางไปท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น เพื่อให้ได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลินและได้รับความรู้จากการศึกษาความเชื่อ ความเข้าใจต่อสภาพสังคมและวัฒนธรรม มีประสบการณ์ใหม่ๆ เพิ่มขึ้น มีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม โดยชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการท่องเที่ยว อันเป็นการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดความสมดุลแห่งกระแสการพัฒนาการท่องเที่ยวการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมควบคู่กันไป ฉะนั้น จำเป็นต้องช่วยกันส่งเสริมให้การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมก่อประโยชน์สูงสุดทั้งในปัจจุบันและอนาคตอย่าง

ยั่งยืน เนื่องจากประเทศไทยเป็นชาติที่มีสมบัติล้ำค่ามีความเจริญด้านศิลปวัฒนธรรม ประเพณีต่างๆ ที่สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพกาลสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นไทยซึ่งแตกต่างจากชาติอื่น จึงเป็นสิ่งที่คนไทยควรเห็นคุณค่า และพยายามรักษาไว้ด้วยความรู้ มิให้สูญหายหรือเสื่อมโทรมไป ดังนั้น ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ได้มีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้อย่างหลากหลายพอสรุปได้ดังนี้ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึง การเดินทางของผู้คนหรือกลุ่มคนจากสถานที่อยู่ประจำไปยังท้องถิ่นอื่น เพื่อชื่นชมกับเอกลักษณ์ความงดงามทางวัฒนธรรมของกลุ่มคนอื่นๆ ทั้งนี้ต้องมีความเคารพในวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน เพื่อก่อให้เกิดมิตรภาพ ความรู้ ความเข้าใจ ในวัฒนธรรมของชุมชนนั้นๆ อีกทั้งยังต้องคำนึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อบุคคลและวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมในชุมชนนั้น ในขณะที่ร่วมกันชุมชนท้องถิ่นผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรมก็ได้ประโยชน์จากการท่องเที่ยวในด้านการสร้างรายได้ และการจ้างงาน อันเป็นผลซึ่งการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

3.3 การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agro Tourism)

เป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการสัมผัสกับบรรยากาศของชนบท ทั้งยังเป็น ที่รวมแห่งองค์ความรู้ เทคโนโลยี กระบวนการถ่ายทอด และภูมิปัญญาท้องถิ่น สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเยือนหรือชมพื้นที่เกษตรเพื่อสัมผัสธรรมชาติและวิถีชีวิตที่แตกต่าง นอกจากนี้ยังส่งผลให้เกิดรายได้แก่เกษตรกรจากการขายผลผลิตและการบริการนักท่องเที่ยว สำหรับประเทศไทยการท่องเที่ยวเชิงเกษตรนับเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศรูปแบบหนึ่งที่มีความนิยมกันมาก ทั้งนี้ ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม มีประชากรของประเทศส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 70 ประกอบอาชีพเกษตรกรรม จึงควรสร้างโอกาสใช้การเกษตรให้เกิดประโยชน์กับการท่องเที่ยว โดยการจัดให้มีการท่องเที่ยวเชิงเกษตรขึ้นทั่วภูมิภาคของประเทศไทยจากความหมายดังกล่าวข้างต้นพอสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมายถึง “การเดินทางไปท่องเที่ยวยังพื้นที่เกษตรกรรม เพื่อชมการเกษตรที่ผสมผสานกลมกลืนกับธรรมชาติที่มีทัศนียภาพสวยงามในชนบท อันเป็นสิ่งดึงดูดความสนใจและสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยวที่ได้พบเห็น อีกทั้งยังเป็นแหล่งที่ให้ความรู้ด้านการเกษตรกรรม

วิถีชีวิตและวัฒนธรรม ความเป็นอยู่ในชนบทที่สร้างความตื่นตาตื่นใจให้แก่นักท่องเที่ยว สร้างรายได้ให้แก่เกษตรกรจากการจำหน่ายสินค้าทางการเกษตรในขณะเดียวกันก็มีความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมของพื้นที่เกษตรกรรม อันเป็นระบบนิเวศทางธรรมชาติอย่างหนึ่ง ที่เกษตรกรสามารถสร้างขึ้นให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีเสน่ห์ และจงใจให้นักท่องเที่ยวอยากรู้ อยากเห็น อยากเข้าชม อยากเข้าชมผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร”

3.4 การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health Tourism)

เป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้น เพื่อตอบสนองนักท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่มที่ต้องการส่งเสริมสุขภาพ สามารถแบ่งการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพออกเป็นการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทางธรรมชาติ และการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นจุดขายที่สำคัญของการท่องเที่ยวพำนักระยะยาว อันเป็นผลดีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ยังช่วยเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของประชาชนที่อาศัยอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติและวัฒนธรรม ทั้งนี้มีสถานที่พักผ่อนให้บริการ สำหรับประเทศไทยได้มีการพัฒนาโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในรูปแบบใหม่ๆ ที่น่าสนใจและมีคุณภาพให้มากขึ้น เพื่อตอบสนองความต้องการ โดยการพัฒนามาตรฐานคุณภาพของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และระดับเข้าสู่มาตรฐานสากลและเสริมสร้างให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพระดับโลกในอนาคต จากความหมายของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่กล่าวไว้ข้างต้น พอสรุปได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ หมายถึง การท่องเที่ยวทางเลือกใหม่ที่ผสมผสานการเดินทางไปยังสถานที่พักผ่อน ควบคู่ไปกับการรักษาและฟื้นฟูสุขภาพทั้งร่างกายและจิตใจ โดยผ่านการบำบัดหรือปฏิบัติตามข้อกำหนด ทำให้ได้รับความรู้และประสบการณ์ใหม่ ในขณะเดียวกันก็ช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม

1.4 ปัจจัยที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว

ฉลองศรี พิมพ์สมพงษ์ (2548: 21) ได้กล่าวไว้ว่าการเดินทางการท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตสังคมในปัจจุบัน ปัจจัยที่ทำให้เกิดการท่องเที่ยว อันได้แก่

1. ปัจจัยผลักดัน ได้แก่ ความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี การสร้างบ้านแปลงเมือง การมีรายได้ และ

ระดับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ อาชีพและการมีเวลาเพิ่มขึ้น การพัฒนาการทางด้านการคมนาคมขนส่ง และการสื่อสาร ตลอดจนการแลกเปลี่ยนด้านต่างๆ ในยุคโลกาภิวัตน์

2. ปัจจัยดึงดูด ได้แก่ ความพร้อมของความต้องการการท่องเที่ยว ทรัพยากรการท่องเที่ยว ราคาการท่องเที่ยว กฎหมาย และระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ความปลอดภัย และสื่อมวลชน

ในการศึกษาครั้งนี้สรุปได้ว่า ปัจจัยที่ทำให้เกิดการท่องเที่ยวของหมู่บ้านสะแกรายให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ได้แก่ ปัจจัยผลักดันซึ่งเป็นปัจจัยส่งเสริม และปัจจัยดึงดูดในพื้นที่

2. แนวคิดเกี่ยวกับ SWOT Analysis

2.1 ความหมายของ SWOT Analysis

SWOT Analysis เป็นการวิเคราะห์สภาพองค์กร หรือหน่วยงานในปัจจุบัน เพื่อค้นหาจุดแข็ง จุดเด่น จุดด้อย หรือสิ่งที่อาจเป็นปัญหาสำคัญในการดำเนินงานสู่สภาพที่ต้องการในอนาคต

วิเคราะห์ SWOT เป็น การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมต่าง ๆ ทั้งภายนอกและภายในองค์กร ซึ่งปัจจัยเหล่านี้แต่ละอย่างจะช่วยให้เข้าใจได้ว่ามีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานขององค์กรอย่างไร จุดแข็งขององค์กรจะเป็นความสามารถภายในที่ถูกใช้ประโยชน์เพื่อการบรรลุเป้าหมาย ในขณะที่จุดอ่อนขององค์กรจะเป็นคุณลักษณะภายใน ที่อาจจะทำลายผลการดำเนินงาน โอกาสทางสภาพแวดล้อมจะเป็นสถานการณ์ที่ให้โอกาสเพื่อการบรรลุเป้าหมายขององค์กร ในทางกลับกันอุปสรรคทางสภาพแวดล้อมจะเป็นสถานการณ์ที่ขัดขวางการบรรลุเป้าหมายขององค์กร ผลจากการวิเคราะห์ SWOT นี้จะใช้เป็นแนวทางในการกำหนดวิสัยทัศน์ การกำหนดกลยุทธ์ เพื่อให้้องค์กรเกิดการพัฒนาไปในทางที่เหมาะสม

SWOT เป็นคำย่อมาจากคำว่า Strengths, Weaknesses, Opportunities และ Threats โดย

Strengths คือ จุดแข็ง หมายถึง ความสามารถ และสถานการณ์ภายในองค์กรที่เป็นบวก ซึ่งองค์กรนำมาใช้เป็นประโยชน์ในการทำงานเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ หรือหมายถึง การดำเนินงานภายในที่องค์กรทำได้ดี

Weaknesses คือ จุดอ่อน หมายถึง สถานการณ์ภายในองค์กรที่เป็นลบและด้อยความสามารถ ซึ่งองค์กรไม่สามารถนำมาใช้เป็นประโยชน์ในการทำงานเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ หรือหมายถึง การดำเนินงานภายในที่องค์กรทำไม่ได้

Opportunities คือ โอกาส หมายถึง ปัจจัยและสถานการณ์ภายนอกที่เอื้ออำนวยให้การทำงานขององค์กรบรรลุวัตถุประสงค์ หรือหมายถึง สภาพแวดล้อมภายนอกที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการขององค์กร

Threats คือ อุปสรรค หมายถึง ปัจจัยและสถานการณ์ภายนอกที่ขัดขวางการทำงานขององค์กรไม่บรรลุวัตถุประสงค์ หรือหมายถึงสภาพแวดล้อมภายนอกที่เป็นปัญหาต่อองค์กร

2.2 TOWS Matrix

จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอกขององค์กรสามารถที่จะนำคะแนนถ่วงน้ำหนักในการวิเคราะห์แต่ละด้านมากำหนดเป็น Matrix ปัจจัยภายในและภายนอกขององค์กร เพื่อกำหนดกลยุทธ์ขององค์กร และองค์กรบางแห่งได้มีการทำผลวิเคราะห์ SWOT ไปจัดทำกลยุทธ์ โดยนำปัจจัยแต่ละประการมาจับคู่กันและกำหนดเป็นกลยุทธ์ต่างๆ เรียกว่า TOWS Matrix ดังแสดงในภาพ

ภาพที่ 1 การกำหนดกลยุทธ์โดยใช้เครื่องมือ TOWS MATRIX

จากการกำหนดกลยุทธ์โดยใช้เครื่องมือ TOWS MATRIX ทำให้ได้กลยุทธ์ 4 รูปแบบในการวางแผนเพื่อดำเนินกิจกรรม โดยมีรายละเอียดในแต่ละกลยุทธ์ ดังนี้

1. กลยุทธ์ SO หรือกลยุทธ์จุดแข็งกับโอกาส ได้แก่ กลยุทธ์ที่องค์กรจะใช้ความเข้มแข็งภายในฉวยประโยชน์จากโอกาส ณ ภายนอกที่เปิดโอกาสให้ ซึ่งทุกองค์กรต่างก็อยากได้ความเข้มแข็งภายในเพื่อให้สามารถฉวยประโยชน์จากสถานการณ์หรือเหตุการณ์และสิ่งแวดล้อม ณ ภายนอกได้ด้วยกันทั้งสิ้น SO ได้ได้อีกนั่นเอง หมายความว่า เมื่อองค์กรมีความอ่อนแอภายในก็จะพยายามปรับปรุงให้เข้าหาโอกาสที่เป็นคุณค่าต่อองค์กรให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

2. กลยุทธ์ WO หรือกลยุทธ์จุดอ่อนกับโอกาส ได้แก่ กลยุทธ์ที่องค์กรจะปรับปรุงแก้ไขความอ่อนแอภายในโดยอาศัยหรือฉวยประโยชน์จากโอกาส ณ ภายนอกที่เปิดโอกาสให้ เพราะบางครั้งสิ่งแวดล้อม ณ ภายนอกดีมากแต่ทำให้องค์กรมีปัญหาภายในเองก็เป็นที่น่าเสียดายที่ไม่อาจได้รับประโยชน์จากโอกาส ณ ภายนอกที่เปิดกว้างให้ในขณะนั้นได้

3. กลยุทธ์ ST หรือกลยุทธ์ จุดแข็งกับสิ่งกีดขวาง ได้แก่ กลยุทธ์ที่ใช้ความเข้มแข็ง ภายในขององค์กรหลีกเลี่ยงหรือลดทอนอิทธิพลของสิ่งกีดขวาง ณ ภายนอกนั่นเอง

4. กลยุทธ์ WT หรือกลยุทธ์จุดอ่อนกับสิ่งกีดขวาง ได้แก่ กลยุทธ์ที่ปกป้องตัวเองอย่างที่สุด คือพยายามลดความอ่อนแอภายในให้ได้และพยายามหลีกเลี่ยงสภาวะแวดล้อมภายนอกที่กีดขวางคุกคามให้ได้มากที่สุด องค์กรใดหากเผชิญกับสิ่งกีดขวางภายนอกมากมายและภายในก็อ่อนแอ องค์กรนั้นจะตกอยู่ในสถานการณ์ที่น่าเป็นห่วงอย่างยิ่งอาจทำได้เพียงการต่อสู้เพื่อให้อยู่รอดได้หรือไม่ก็ควรรวมกิจการหรือไม่ก็ต้องยอมล้มละลาย ฯลฯ

ในการศึกษาครั้งนี้สรุปได้ว่า กลยุทธ์ที่จะนำมาใช้ในการพัฒนาหมู่บ้านสะแกรายให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ได้แก่ กลยุทธ์ SO หรือกลยุทธ์จุดแข็งกับโอกาส เป็นกลยุทธ์หลักในการสร้างทางเลือกในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

3. แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่าย

3.1 ความหมายของเครือข่าย

วิทลีย์ (Wheatly, 1999: 17-18) กล่าวว่า สรรพสิ่งต่างก็มีการพึ่งพาอาศัย มีการดำรงอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มก้อนเป็นข่ายใยแห่งความสัมพันธ์ มีความเป็นอิสระต่อกันและมีตัวตนที่แท้จริงกล่าวคือ สิ่งต่างๆเป็นเครือข่ายที่เชื่อมโยง มีการ

ขยายผลและเติบโตอย่างต่อเนื่อง สามารถปรับเปลี่ยนรูปร่างรูปทรงและเปลี่ยนแปลงงาน เพื่อการเข้าสู่สภาวะที่เหมาะสม

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2543: 28) กล่าวถึงคำว่า “เครือข่าย” มีความหมายแตกต่างกันไปตามมุมมองของแต่ละบุคคล ผู้เขียนมีทัศนะเกี่ยวกับนิยามของเครือข่ายเพื่อการปฏิรูปการศึกษาว่าหมายถึงการที่ปัจเจกบุคคล องค์กร หน่วยงาน หรือสถาบันใดๆ ได้ตกลงที่จะประสาน เชื่อมโยงเข้าหากันภายใต้วัตถุประสงค์หรือข้อตกลงอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกันอย่างเป็นระบบ โดยมีจุดหมายเพื่อการปฏิรูปการศึกษา กลุ่มเครือข่ายนี้ ต้องมีการแสดงออกเป็นการลงมือทำกิจกรรมร่วมกัน เครือข่ายมีหลายระดับ ตั้งแต่การเชื่อมโยงระหว่างปัจเจกต่อปัจเจก การเชื่อมโยงระหว่างปัจเจกต่อกลุ่ม การเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มต่อกลุ่ม การเชื่อมโยงระหว่างเครือข่ายต่อเครือข่าย กลายเป็นเครือข่ายย่อยภายใต้เครือข่ายใหญ่และยังกล่าวถึง เครือข่ายว่า เครือข่ายมีหลายระดับ ตั้งแต่การเชื่อมโยงระหว่างปัจเจกบุคคลต่อปัจเจกบุคคล การเชื่อมโยงระหว่างปัจเจกบุคคลกับกลุ่ม การเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มกับกลุ่มหรือแม้กระทั่งการเชื่อมโยงระหว่างเครือข่ายต่อเครือข่าย ซึ่งกลายเป็นเครือข่ายย่อยภายใต้เครือข่ายใหญ่

ปาริชาติ สถาปิตานนท์ และชัชวาลย์ ธีระพันธุ์ (2546: 10) กล่าวว่า เครือข่าย หมายถึง การที่คนมาพบปะกัน มาประชุมกัน และทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อกัน เพราะมีสิ่งที่ยึดโยงใจระหว่างสมาชิกเข้าด้วยกัน คือ สัมพันธภาพของสมาชิกในเครือข่าย โดยบุคคลจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ระหว่างกันบนพื้นฐานของความเท่าเทียมในด้านต่างๆ โดยเฉพาะด้านโอกาสในการสื่อสาร การเข้าถึงแหล่งข้อมูลข่าวสาร และการตัดสินใจในเรื่องต่างๆร่วมกัน เครือข่าย หมายถึง การเชื่อมโยงระหว่างระบบการปฏิบัติงานหรือเชื่อมโยงบทบาทของบุคคล องค์กรต่างๆที่เป็นหน่วยย่อยรวมตัวกันด้วยความสมัครใจ ภายใต้ความต้องการในวัตถุประสงค์ร่วมกันจัดโครงสร้างและรูปแบบการทำงานด้วยระบบใหม่ ในลักษณะสร้างความร่วมมือประสานงานกันในแนวราบ ระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องด้วยการระดมสรรพกำลัง และมีกลยุทธ์ในการพัฒนา ด้วยการให้สมาชิกได้ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบร่วมติดตาม ประเมินผลและร่วมรับผลประโยชน์

ในการศึกษาครั้งนี้สรุปได้ว่า การพัฒนาหมู่บ้านสะแกรายให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจำเป็นต้องสร้างเครือข่ายในการพัฒนา เพื่อนำจุดเด่นหรือศักยภาพของสมาชิกเครือข่ายมาร่วมในการพัฒนาให้บรรลุผลสำเร็จ

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

องค์การบริหารส่วนตำบลนางแล (2552: ออนไลน์) ได้จัดทำโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมตำบลนางแล อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในตำบล และเพื่อหาแนวทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในตำบล โดยศึกษาบทบาทและความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องในตำบลและนักท่องเที่ยวทั่วไป ผลการวิเคราะห์ หอจักษ์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยพิจารณาจาก 3 องค์ประกอบ ได้แก่ สิ่งดึงดูดใจจากการท่องเที่ยว (Attractions) ความสำราญจากแหล่งท่องเที่ยว (Amenities) และ ความสามารถในการเข้าถึง (Accessibility) พบว่า แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของตำบลนางแล ทั้ง 5 กลุ่มเส้นทาง มีองค์ประกอบครบทั้ง 3 ด้าน โดยมีองค์ประกอบด้านความสำราญจากแหล่งท่องเที่ยวและความสามารถในการเข้าถึงใกล้เคียงกัน แต่มีสิ่งดึงดูดใจที่แตกต่างกัน ดังนี้

1. สิ่งดึงดูดใจที่สำคัญของกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวมรดกทางวัฒนธรรม คือ ศาสนสถานพระธาตุ โบราณวัตถุ ปูนูนียสถาน ร่องรอยทางประวัติศาสตร์ของตำบล ซึ่งมีตำนานเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวตำบลนางแล โดยเป็นที่มาของการสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของชุมชน หลักการคือใช้วัฒนธรรมเป็นเครื่องมือในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว ใช้วัฒนธรรมเป็นทรัพยากรที่ดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว และเป็นสิ่งที่สร้างลักษณะพิเศษให้แก่แหล่งท่องเที่ยว

2. สิ่งดึงดูดใจที่สำคัญของกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวด้านศิลปะ และกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวภูมิปัญญาและผลิตภัณฑ์ชุมชน ซึ่งเป็นกลุ่มทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่าของชุมชน หากนักท่องเที่ยวมาเที่ยวชมกลุ่มนี้ ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยน เรียนรู้

ด้านวัฒนธรรมระหว่างกัน นอกจากนี้ยังเป็นการเชิดชู ยกย่องส่งเสริม อนุรักษ์ ถ่ายทอดความเป็นเอกลักษณ์ของภูมิปัญญาและศิลปิน ผู้สาธารณชน ทำให้ชุมชนเกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่น สามารถเป็นเกราะป้องกันผลกระทบทางวัฒนธรรมจากกระแสโลกาภิวัตน์ สร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน

3. สิ่งดึงดูดใจที่สำคัญของกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวชนเผ่า และกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและเชิงนิเวศ คือ ความหลากหลายทางวัฒนธรรม ท่ามกลางทรัพยากรทางธรรมชาติ โดยใช้จุดขายในเรื่องความงดงามตามธรรมชาติและ ความหลากหลายทางวัฒนธรรมของ กลุ่มชนบับที่สูงเป็นหลัก ซึ่งต้องคำนึงถึงสภาพแวดล้อมและอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม โดยกลุ่มชนต้องได้รับการพัฒนาหรือเตรียมความพร้อมของชุมชน เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี ศักดิ์ศรีและอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์

4. องค์ประกอบด้านสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่า ตำบลนางแลมีสาธารณูปโภคพื้นฐานเพียงพอ มีสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ได้แก่ มีที่พักแบบโรงแรมรีสอร์ท ที่พักแบบโฮมสเตย์ มีร้านค้า ร้านอาหาร ร้านคาราโอเกะ ร้านเกมส์ อินเทอร์เน็ต นวดแผนโบราณ ฯลฯ แต่ขาดด้านบริการทางการเงิน ตู้เอทีเอ็ม แลกเปลี่ยนเงินตรา ยังไม่มีศูนย์บริการข้อมูลด้านการท่องเที่ยว ขาดศูนย์จำหน่ายสินค้าของฝาก ของที่ระลึก ที่กระจัดกระจายมารวมไว้ที่เดียวกัน ไม่มีป้ายโฆษณาหรือให้ข้อมูลตามแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ

5. องค์ประกอบด้านการเข้าถึงทางกายภาพของตำบลนางแล พบว่า มีถนนพหลโยธินเป็นเส้นทางหลักจากตัวเมืองเชียงรายไปทางทิศเหนือ 11 กิโลเมตร ห่างจากสนามบินนานาชาติ 5 กิโลเมตร โดยเส้นทางกรมคมนาคมภายในตำบลมีทั้งถนนคอนกรีต ถนนลาดยาง บางช่วงเป็นถนนลูกรัง (เฉพาะทางขึ้นเขา) โดยรวมนับว่า การเข้าถึงสะดวกสบาย สามารถผ่านไปยังอำเภอแม่จัน แม่สาย เชียงแสน เชียงของได้(ด่านชายแดน) มีรถประจำทาง รถรับจ้างหลายเส้นทาง ด้านการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของนักท่องเที่ยว สามารถเข้าชมผ่านเว็บไซต์ของ อบต. นางแล หรือส่วนราชการ ภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ตลอดจนเว็บไซต์ของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมนั้น ๆ เช่น บ้านคำ คอยดินแดง กะเหรี่ยงคอยาว เป็นต้น

อภิชาติ ไชยเทพ (2549) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตป่าอนุรักษ์: กรณีศึกษาชุมชนบ้านป่าเหมี้ยง อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านป่าเหมี้ยงและพัฒนาการความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนบ้านป่าเหมี้ยงกับอุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อนในการจัดการการท่องเที่ยว เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ชาวบ้านที่อาศัยในชุมชนบ้านป่าเหมี้ยงและเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐที่มีหน้าที่ในการดูแลพื้นที่นี้รวมทั้งมีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการการท่องเที่ยว ใช้วิธีการสังเกตและสำรวจพื้นที่ และจากการศึกษาเอกสารบทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ผลจากการศึกษาพบว่า ชุมชนบ้านป่าเหมี้ยงมีศักยภาพด้านสิ่งแวดล้อมที่สวยงามประกอบไปด้วยทรัพยากรทางธรรมชาติที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวซึ่งได้แก่ระบบนิเวศที่อุดมสมบูรณ์และมีความหลากหลายทางธรรมชาติ นอกจากนี้ชุมชนบ้านป่าเหมี้ยงยังมีวัฒนธรรมที่น่าสนใจ จากการตั้งถิ่นฐานของชุมชนที่อาศัยบนที่ราบหุบเขา ส่งผลให้มีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับป่าไม้ มีการใช้พื้นที่ป่าเพื่อการปลูกต้นไม้ และนำมาผ่านขั้นตอนการทำเหมืองเพื่อจำหน่าย ก่อเกิดเป็นรายได้ให้กับชุมชน ซึ่งการทำเหมืองถือเป็นภูมิปัญญาในการดำรงชีวิตของชุมชนแห่งนี้ อีกทั้งยังแสดงถึงการปรับตัวในการอยู่ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างลงตัว เกิดการเรียนรู้ในการอยู่ร่วมกันระหว่างคนกับป่า นำมาซึ่งประโยชน์ในการใช้พื้นที่เพื่อการดำรงชีวิต แต่ต่อมาเมื่อป่าไม้ของชุมชนบ้านป่าเหมี้ยงถูกประกาศให้เป็นเขตป่าอนุรักษ์มีอุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อนเข้ามาเป็นผู้ดูแล มีกฎระเบียบที่ชาวบ้านในชุมชนต้องปฏิบัติตาม ทำให้การใช้ประโยชน์จากพื้นที่ป่าไม้ของชาวบ้านกลายเป็นสิ่งผิดกฎหมายส่งผลให้เกิดความขัดแย้งในการใช้พื้นที่ระหว่างชุมชนบ้านป่าเหมี้ยงกับอุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน ต่อมาความขัดแย้งของทั้งสองฝ่ายเริ่มคลี่คลายไปในทางที่ดีขึ้น เมื่อทั้งสองสามารถใช้ประโยชน์ร่วมกันจากเขตป่าอนุรักษ์ โดยนำการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเข้ามาเป็นตัวประสานเพื่อให้ชุมชนได้มีรายได้จากการท่องเที่ยวและสร้างความสัมพันธ์อันดีให้กับอุทยานในการอนุรักษ์พื้นที่แห่งนี้ เกิดความร่วมมือระหว่างชุมชนบ้านป่าเหมี้ยงและอุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อการท่องเที่ยว มีการจัดการการ

ท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยว นอกจากศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของชุมชนที่ประกอบไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ผสมผสานกับประเพณีวัฒนธรรมและภูมิปัญญาการทำเหมืองแล้วชุมชนยังได้มีการจัดกิจกรรมเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับวิถีชีวิตของชุมชน โดยการเข้าพบกับชาวบ้านในรูปแบบบ้านพักโฮมสเตย์ซึ่งนักท่องเที่ยวจะได้เรียนรู้วิถีชีวิตของชุมชนอย่างแท้จริง อย่างไรก็ตามแม้การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะนำมาซึ่งการเอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกันระหว่างชุมชนบ้านป่าเหมี้ยงและอุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน แต่การจัดการที่เกิดขึ้นยังจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาความรู้ในด้านการจัดการการท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มศักยภาพในการรองรับการท่องเที่ยวและมีการวางแผนการตลาดให้กับชุมชนบ้านป่าเหมี้ยงเพื่อเพิ่มรายได้จากการท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังควรมีการศึกษาขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวของพื้นที่แห่งนี้เพื่อไม่ให้กระทบต่อสิ่งแวดล้อมในชุมชน อีกทั้งศึกษาถึงผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชนเพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนต่อไป

3. ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่องยุทธศาสตร์การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม : ศึกษากรณี หมู่ 9 หมู่บ้านสะแกราย ต.ดอนยายหอม อ.เมืองนครปฐม จ.นครปฐม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทและสภาพแวดล้อม สำหรับนำมาใช้ในการวิเคราะห์ศักยภาพของหมู่ 9 บ้านสะแกราย ในการก้าวเข้าสู่การเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยว และเพื่อค้นหาแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาให้เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยว โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ และทำการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์แบบเจาะจงจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหมู่บ้านสะแกราย รวมถึงการสำรวจ และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมในพื้นที่ของหมู่บ้านในช่วงเวลาต่างๆ โดยมีขั้นตอนในการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้นำชุมชน ประชาชน หมู่ 9 บ้านสะแกราย และเจ้าหน้าที่ของภาครัฐและเอกชนที่ร่วมสนับสนุนกิจกรรม โดยผู้วิจัยได้

คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างเพื่อเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยตนเอง สำหรับสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ประกอบด้วย (1) ผู้นำชุมชน (2) ประชาชน (3) เจ้าหน้าที่ของภาครัฐและเอกชนที่ร่วมสนับสนุนกิจกรรม จำนวนกลุ่มละ 3-5 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยมีขั้นตอนการสร้างและพัฒนาแบบสัมภาษณ์ดังนี้

1. นำกรอบแนวคิดมาสร้างประเด็นคำถาม ในร่างแบบสัมภาษณ์
2. นำเสนอต่อที่ปรึกษางานวิจัย เพื่อรับข้อเสนอแนะและนำมาปรับปรุงแก้ไขต่อไป

การรวบรวมเก็บข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ดำเนินการดังนี้

1. ผู้วิจัยได้ดำเนินการประสานงานกับมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม เพื่อจัดทำหนังสือรับรองการเก็บข้อมูล สำหรับส่งถึงผู้ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย
2. ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง
3. ในขั้นตอนการวิจัยได้กำหนดไว้ 2 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นตอนก่อนการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงจุดมุ่งหมายในการสัมภาษณ์ รวมทั้งหัวข้อการวิจัยโดยย่อ เพื่อช่วยให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ มีความเข้าใจได้ตรงประเด็น และ 2) ขั้นตอนสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้มีการเตรียมประเด็นคำถามต่างๆ ไว้ล่วงหน้าเพื่อเป็นแนวทางการวิเคราะห์ปัญหาให้แก่ผู้สัมภาษณ์ หลังจากนั้นได้นำข้อมูลที่ได้รับการสัมภาษณ์เข้าสู่การวิเคราะห์ต่อไป

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการจดบันทึกและบันทึกเสียงในการสัมภาษณ์ และสังเกตการณ์ จากกลุ่มตัวอย่างมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล
2. นำข้อมูลที่ได้อ่านเรียบเรียงในรูปแบบของข้อความ เพื่อง่ายต่อการแยกประเด็น
3. ทำการวิเคราะห์และจัดแยกประเด็นตามกลุ่มของข้อมูล
4. ตีความข้อมูลที่ได้โดยเปรียบเทียบกับทฤษฎีหลักที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์

5. สรุปข้อมูลที่ได้ และอภิปรายผลข้อมูลตามทฤษฎีและปรากฏการณ์ เพื่อสร้างข้อสรุปรวบยอด และข้อเสนอแนะ

4. ผลการวิจัย

จากการศึกษาข้อมูลในแง่มุมต่างๆ รวมถึงการวิเคราะห์ศักยภาพของหมู่บ้านสะแกราย ในการก้าวเข้าสู่การเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยว ผลการศึกษามีดังนี้

1. ทิศทางการพัฒนาหมู่บ้าน ประชาชนในหมู่บ้านสะแกราย ได้มีการรวมตัวกันเพื่อพบปะพูดคุยกันอย่างต่อเนื่องเป็นประจำ ทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ทั้งนี้ได้รับการสนับสนุนให้เกิดการรวมกลุ่มจากหน่วยงานต่าง ๆ ในการดำเนินกิจกรรมในชุมชน เช่น สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเมืองนครปฐม มหาวิทยาลัยคริสเตียน สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองนครปฐม องค์การบริหารส่วนตำบลคอนขาบหอม สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนครปฐม เป็นต้น ทำให้ประชาชนในหมู่บ้านสะแกรายได้รับรู้ถึงศักยภาพของตนเองที่จะช่วยให้อำเภอมีชีวิตได้อย่างมีความสุขตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง รวมถึงการหลีกเลี่ยงอบายมุขที่แพร่ระบาดในปัจจุบัน ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่ต่างมีความมุ่งมั่นที่จะรักษาประเพณีอันดีงามของบรรพบุรุษให้คงอยู่ตลอดไปชั่วลูกชั่วหลาน และจากการประชุมประชาคมทำให้ประชาชนในหมู่บ้านสะแกราย ได้ร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์ของชุมชนว่า “เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์วัฒนธรรมและเกษตรกรรม ส่งเสริมภูมิปัญญาไทย ตำนานไทดำ สร้างเศรษฐกิจชุมชน”

2. สภาพปัญหาในปัจจุบัน ในปัจจุบันจะพบว่าประชาชนส่วนใหญ่ประสบปัญหาหนี้สินจากภาคเกษตรกรรม ที่มาจากการประสบกับการขาดทุนจากการเลี้ยงกุ้งเนื่องจากไม่ได้ราคาตามที่กำหนด ทำให้ประชาชนบางส่วนต้องกู้ยืมเงินจากแหล่งต่าง ๆ ทั้งนอกและในระบบ เพื่อนำมาใช้จ่ายในการดำรงชีวิตประจำวัน ซึ่งส่งผลต่อเนื่องให้ประชาชนในชุมชนเริ่มออกไปแสวงหาทำงานอื่นๆ นอกพื้นที่

3. ปัจจัยดึงดูดในพื้นที่ จากการศึกษาพบว่าหมู่บ้านสะแกรายมีปัจจัยในพื้นที่หลายด้านที่สามารถส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวเกิดความสนใจและเข้ามาสู่พื้นที่ ได้แก่

3.1 วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน ทั้งในเรื่องการแต่งกาย ภาษาพูด ภาษาเขียน ระบบครอบครัว ส่วนในเรื่องขนบธรรมเนียมประเพณี และความเชื่อ ได้แก่ ประเพณีการเกิด ประเพณีวัยหนุ่ม ประเพณีการเล่นคอน (อินทกอน ; การเกี่ยวพาราสี) ประเพณีลงช่วง (การเกี่ยวพาราสี) พิธีแต่งงาน ประเพณีการตาย ประเพณีเสนาเรื่อน ประเพณีพิธีบั้งตง (พิธีแสดงความกตัญญู) ความเชื่อเรื่องการนับถือผี เรื่องขวัญ

3.2 แหล่งท่องเที่ยวบริเวณโดยรอบและในพื้นที่ ได้แก่ ศูนย์เรียนรู้ภูมิปัญญาไทย ปิยะชนก ซึ่งถือเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการพัฒนาชุมชนในระดับฐานราก และสร้างความเข้มแข็งชุมชนด้วยการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยมีกิจกรรมต่างๆ เช่น การเยี่ยมชมภายในศูนย์เรียนรู้ภูมิปัญญาไทย “ปิยะชนก” การรับฟังการบรรยายสรุปประวัติของหมู่บ้าน และปรัชญา การดำรงชีวิตชาวไทดำ รวมถึงแวะรับประทานอาหารพื้นบ้านและซื้อของที่ระลึก เป็นต้น ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า ศูนย์เรียนรู้ภูมิปัญญาไทย ปิยะชนก เป็นเสมือนแหล่งเรียนรู้ของคนในชุมชนในด้านต่างๆ เช่น การร่วมประชุมเพื่อพบปะหารือกันระหว่างคนในชุมชน การฝึกขายสินค้าที่มีอยู่ในชุมชน การถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของปราชญ์ชาวบ้านผู้ถูกหลานของคนในชุมชน รวมถึงการฝึกวิธีการบริหารจัดการของผู้นำชุมชนเพื่อรองรับการที่หมู่บ้านจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวในอนาคตอีกด้วย

ภาพที่ 2 ศูนย์เรียนรู้ภูมิปัญญาไทย ปิยะชนก (ศูนย์ปิยะชนก, 2552)

วัดคอนขนาท เป็นวัดที่มีชื่อเสียงเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์แห่งหนึ่งของ จ.นครปฐม โดยทั่วไปแล้วประชาชนทุกเพศทุกวัยมักนิยมมาเข้ามาบวชชีพราหมณ์ และทำบุญที่นี่ นอกจากนี้ภายในวัดคอนขนาทยังมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีชื่อเสียง ได้แก่ วิหาร

โพธิสัตว์เจ้าแม่กวนอิม หลวงพ่อสี่ทิศ รวมถึงแม่ตะเคียน ซึ่งมักจะมียกเลี้ยงโชคจากทั่วทุกสารทิศแคว้นเวียนแห่เข้ามาอย่างล้นหลาม โดยเฉพาะช่วงก่อนวันออกสลากกินแบ่งรัฐบาล และจุดเด่นที่สำคัญคือ ประชาชนที่มานี่มักนิยมเข้ามาลอดใต้โบสถ์ จำนวน 3 รอบ หรือ 9 รอบ โดยเชื่อว่าจะทำให้เกิดสิ่งดี ๆ และความเป็นสิริมงคลแก่ชีวิตของตน

วัดคอนขนาท เป็นวัดที่สร้างเพื่อระลึกถึงยายหอม ซึ่งเป็นผู้เลี้ยงพระยาพาน โดยวัดจะมีการจัดงานประเพณีและกิจกรรมทางศาสนาที่เป็นศูนย์รวมในการทำกิจกรรมร่วมกันของคณะสงฆ์ ประชาชนในตำบลคอนขนาท เช่น งานคล้ายวันมรณภาพหลวงพ่อกเงิน งานปิดทองกลางเดือน 4 ขึ้น 15 ค่ำ ของทุกปี งานคล้ายวันมรณภาพหลวงพ่อเข้ม และงานตามเทศกาลทางพุทธศาสนา เช่น วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา วันมาฆบูชา ฯ

ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอเมืองนครปฐม โดยมหาวิทยาลัยคริสเตียน ได้จัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมอำเภอเมืองนครปฐม และเปิดอย่างเป็นทางการเมื่อปี พ.ศ. 2550 โดยมี ผศ.สุพจน์ สุทธิศักดิ์ เป็นผู้อำนวยการศูนย์ฯ สำหรับวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมแห่งนี้ คือ เพื่อศึกษาวิจัย และรวบรวมข้อมูลทางวัฒนธรรม โดยเน้นท้องถิ่นจังหวัดนครปฐม และจังหวัดในภูมิภาคตะวันตก ทำการเผยแพร่ข้อมูลทางวัฒนธรรม โดยเน้นสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ และให้ความร่วมมือกับชุมชนและองค์กรภายนอกในการดำเนินกิจกรรมทางวัฒนธรรม เพื่อให้ทุกคนสามารถสืบค้นได้จากทั่วประเทศ อย่างไรก็ตามยังคงมีการจัดนิทรรศการภายในศูนย์ฯ เพื่อให้เห็นบรรยากาศของรูปแบบพิพิธภัณฑ์อยู่บ้าง

ศูนย์วัฒนธรรมไทยทรงดำ ตั้งอยู่ในบริเวณพื้นที่ของวัดสะแกราย เป็นที่เก็บรวบรวมภาพชีวิตความเป็นอยู่ทั้งในอดีตและปัจจุบันของชาวไทดำ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้คนรุ่นหลังทั้งนอกในชุมชนที่แคว้นเวียนมาได้ศึกษา ซึ่งภายในศูนย์ฯ ได้มีการจัดแสดงในรูปแบบของบ้านจำลอง โดยมีการแสดงเครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน อักษรดั้งเดิม เครื่องทอผ้า เป็นต้น โดยเปิดให้เข้าชมทุกวัน และไม่เสียค่าใช้จ่าย

ภาพที่ 3 ป้ายศูนย์วัฒนธรรมไตโซ่งดำ (ศูนย์วัฒนธรรมไตโซ่งดำ , 2552)

4. ปัจจัยที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว จากการศึกษาพบว่า หมู่บ้านสะแกราย มีปัจจัยหลายด้านที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวเกิดความสะดวกในการเข้าสู่พื้นที่ ดังนี้

4.1 สิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ บริการของ อบต.ดอนยายหอม ด้านการพัฒนาและปรับปรุงถนน ไฟฟ้า ประปา ป้ายบอกทาง การจัดทำแผนที่เพื่อให้ข้อมูลสำหรับเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวบริเวณใกล้เคียงกัน

4.2 การให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ได้แก่ การสาธิตวิถีชีวิตและภูมิปัญญาพื้นบ้าน และการจัดตลาดน้ำสาธิต

ภาพที่ 4 การบรรยายวิถีชีวิตให้แก่นักศึกษาที่เข้ามาดูงาน (หมู่บ้านสะแกราย, 2552)

จากวิเคราะห์ศักยภาพของหมู่ 9 บ้านสะแกราย ในการก้าวเข้าสู่การเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยว อาจถือได้ว่ามีบริบทและสภาพแวดล้อมที่เป็นจุดแข็งและ โอกาสที่หลากหลายจำนวนมาก ซึ่งได้แก่ การที่หมู่บ้านสะแกรายได้รับคัดเลือกจากจังหวัด นครปฐมให้เป็นหมู่บ้านอยู่ดีมีสุขดีเด่นประจำปี 2552 ซึ่งเป็นผลมาจากการที่สภาพของหมู่บ้านสะแกราย เป็นไปตาม

หลักเกณฑ์การประเมิน เช่น ประชาชนมีความสามัคคีและมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้าน รวมถึงปลอดภัยและสิ่งเสพติดในชุมชน การมีวัฒนธรรมและประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ และใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการดำเนินชีวิตประจำวัน เป็นต้น ซึ่งถือได้ว่าเป็นผลมาจากศักยภาพของชุมชนนั่นเอง นอกจากนี้ กระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกได้เปิดโอกาสให้หมู่บ้านสะแกราย ได้รับการช่วยเหลือจากหน่วยงานต่าง ๆ ในการพัฒนาชุมชน ได้แก่ ทิศทางของกระแสการท่องเที่ยวที่เปลี่ยนไป ทำให้นักท่องเที่ยวนิยมเข้ามาเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพิ่มมากขึ้น ทำให้มีหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนให้ความสนใจที่จะช่วยสนับสนุนให้หมู่บ้านสะแกราย พัฒนาเข้าสู่การเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม รวมถึงในปัจจุบัน กระแสรักษาสุขภาพในสังคมไทยมาแรง ซึ่งสอดคล้องกับจุดขายที่มีอยู่ในหมู่บ้าน คือ ผลผลิตทางการเกษตรที่ไม่ใช้สารเคมีที่มีอยู่จำนวนมาก นอกจากนี้กระแสโลกาภิวัตน์ได้ทำให้เกิดความก้าวหน้าและรวดเร็วในการสื่อสาร รวมถึงมีช่องทางการประชาสัมพันธ์หมู่บ้านได้หลากหลายอีกด้วย

แต่อย่างไรก็ตามหมู่บ้านสะแกราย ยังคงมีจุดอ่อนและอุปสรรคที่ขัดขวางมิให้การดำเนินกิจกรรมตามวัตถุประสงค์ประสบความสำเร็จ ได้แก่ การที่ผู้นำชุมชนและชาวบ้านมักไม่กล้าแสดงออกถึงความต้องการที่แท้จริงของตนเองแก่หน่วยงานภาครัฐที่เข้ามาช่วยในการพัฒนาหมู่บ้าน โดยส่วนใหญ่จะปล่อยให้หน่วยงานภาครัฐชี้แนะและรอรับการช่วยเหลือเพียงอย่างเดียว ทำให้กิจกรรมโครงการที่มีประโยชน์ขาดการประชาสัมพันธ์ในชุมชนอย่างทั่วถึง นอกจากนี้ การพัฒนาที่ขาดทิศทางที่มาจากขาดองค์ความรู้ที่สอดคล้องกับบริบทและความรู้ตักยคุณสมัย ทำให้ต้องประสบกับปัญหาการขาดทุนและต้องเป็นหนี้เงินกู้ (ธกส.) มาอย่างต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งถือได้ว่าเป็นผลมาจากการขาดศักยภาพของชุมชนนั่นเอง นอกจากนี้ กระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกได้ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาหมู่บ้านสะแกราย อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้เช่นกัน ซึ่งได้แก่ กระแสบริโภคนิยม ทำให้ประชาชนเน้นผลิตจำนวนมากและเกิดการผันผวน ทำให้เกิดภาวะขาดทุนและเป็นหนี้สินจำนวนมาก รวมถึงนโยบายของภาครัฐที่มีลักษณะตัดเสื้อโหลซึ่งบางโครงการไม่เหมาะสมกับพื้นที่ ทำให้เกิดผลกระทบเชิงลบมากกว่าเชิงบวก

นอกจากนี้ชุมชนยังได้สรุปแนวทางการพัฒนาเพื่อก้าวเข้าสู่การเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยว กล่าวคือ การได้รับโอกาสจากมหาวิทยาลัยคริสเตียน ให้เข้าไปขายของที่ตลาดนัดทุกวันจันทร์ ถือเป็นช่องทางประชาสัมพันธ์คุณภาพสินค้า และหมู่บ้านช่องทางหนึ่งที่สำคัญ นอกจากนี้ การตั้งแผงขายของในเส้นทางที่รถของนักท่องเที่ยววิ่งผ่านสามารถทำได้โดยต้องวางแผนให้ดี และเงื่อนไขประการสำคัญ คือ การจัดประชุมระหว่างประชาชนบ่อย ๆ จะช่วยให้เกิดความต่อเนื่องในการทำงานร่วมกัน

5. อภิปรายผล

อาจกล่าวได้ว่า เงื่อนไขสำคัญในการพัฒนาหมู่บ้านสะแกรายให้กลายเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวได้นั้น นอกจากต้องอ้างอิงกระแสของโลกที่เปลี่ยนแปลงไปแล้ว ยังคงต้องพัฒนาศักยภาพของชุมชนเป็นสำคัญ ซึ่งผลการศึกษาพบว่า การที่หมู่บ้านสะแกรายจะสามารถพัฒนาศักยภาพของชุมชนได้นั้น จำเป็นต้องมีการวิเคราะห์ SWOT ก่อน ซึ่งสอดคล้องกับที่สมยศ นาวิกาน (2548) ได้กล่าวไว้ว่า ในการทำ SWOT Analysis นั้นเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาองค์กร กล่าวคือทำให้ทราบว่า องค์กรของเรามีศักยภาพมากน้อยเพียงใด โดยพิจารณาจากจุดแข็ง (Strength) และจุดอ่อน (Weakness) ทั้ง 2 ตัวนี้จะแสดงให้เห็นว่าองค์กรมีอะไรบ้างที่เป็นจุดแข็งที่ควรคงไว้ และอะไรบ้างที่เป็นจุดอ่อนที่ควรปรับปรุงให้ดีขึ้น ส่วนภายนอกองค์กร เราจะทราบได้จากการวิเคราะห์โอกาส (Opportunity) และ อุปสรรค (Threat) ซึ่งเป็นปัจจัยภายนอกที่ควบคุมไม่ได้ แต่ได้วิเคราะห์เพื่อนำไปปรับปรุงองค์กร เพื่อให้เข้ากับปัจจัยสิ่งแวดล้อมภายนอก และจากการที่ทิศทางของการท่องเที่ยวที่เปลี่ยนไป ทำให้นักท่องเที่ยวนิยมหันมาท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพิ่มมากขึ้นนั้น สอดคล้องกับที่บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542) ที่ได้กล่าวไว้ว่า กลุ่มตลาดในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างทางประชากรศาสตร์ โดยเฉพาะการขยายตัวของกลุ่มประเทศ BRIC (ประกอบด้วยบราซิล (Brazil) รัสเซีย (Russia) อินเดีย (India) และจีน (China)) ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า การเดินทางท่องเที่ยวเริ่มมีลักษณะเฉพาะมากขึ้นกว่าที่ผ่านมา เพราะนักท่องเที่ยวต้องการจะมีปฏิสัมพันธ์กับ

คนท้องถิ่นในการเดินทางท่องเที่ยว เพื่อการศึกษาเรียนรู้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และการท่องเที่ยวเพื่อการรักษาร่างกาย/สุขภาพ เป็นต้น ในการสร้างทางเลือกในการพัฒนานั้น จำเป็นต้องทำการวิเคราะห์แนวทางที่เหมาะสมกับสภาพของจุดแข็งและ โอกาสที่มีในปัจจุบันเพื่อพัฒนาหมู่บ้านสะแกรายให้กลายเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด TOWS MATRIX ของ Wheelen, Hunger (2002) ที่ได้กล่าวไว้ว่า จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอกขององค์กร สามารถที่จะนำผลการวิเคราะห์แต่ละด้านมาจัดทำเป็น Matrix เพื่อกำหนดกลยุทธ์ที่เหมาะสมและเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ

ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

ทั้งนี้ ผลจากการศึกษาได้ชี้ให้เห็นถึงจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคในการพัฒนาเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยว ดังนี้
จุดแข็ง ได้แก่ (1) ประชาชนมีความสามัคคี (2) ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้าน (3) เป็นหมู่บ้านปลอดอาชญากรรมและสิ่งเสพติด (3) มีวัฒนธรรมและประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ (4) หมู่บ้านปลูกผักปลอดสารพิษ และ (5) มีการใช้ช่องทางประชาสัมพันธ์หมู่บ้านที่หลากหลาย

จุดอ่อน ได้แก่ (1) ชาวบ้านไม่กล้าแสดงออกถึงความต้องการที่แท้จริงของตนแก่หน่วยงานที่เข้ามาช่วยพัฒนา (2) ประชาชนประสบกับปัญหาการขาดทุน และเป็นหนี้เงินกู้ ธกส. (3) มุ่งเน้นการผลิตโดยขาดความรู้

โอกาส ได้แก่ (1) ได้รับคัดเลือกจากจังหวัดนครปฐม ให้เป็นหมู่บ้านอยู่ดีมีสุขดีเด่นประจำปี 2552 (2) ได้รับการช่วยเหลือจากหน่วยงานต่าง ๆ ในการพัฒนาหมู่บ้าน (3) กระแสการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ บริเวณใกล้ๆ

อุปสรรค ได้แก่ (1) นโยบายของภาครัฐที่นำโครงการที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการลงมาในพื้นที่ (2) การได้รับโอกาสจากมหาวิทยาลัยคริสเตียน ให้เข้าไปขายของที่ตลาดนัดทุกวันจันทร์

จากการวิเคราะห์ SWOT ได้นำมาสู่ข้อเสนอแนะเพื่อสร้างแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยว ตามวัตถุประสงค์ในการวิจัย โดยผู้วิจัยได้เรียงตามลำดับความสำคัญ ดังนี้

1. การประชุมสร้างทีมงานในการพัฒนาเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยว โดยมีการร่วมระดมสมองจากคน 2 กลุ่มในชุมชน คือ คนรุ่นเดิม ซึ่งได้แก่ ผู้นำชุมชน และปราชญ์ชาวบ้าน และคนรุ่นใหม่ ซึ่งได้แก่เยาวชนที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย เพื่อเติมเต็มในมุมมองต่างๆ ร่วมกัน รวมถึงเกิดการยอมรับและร่วมขับเคลื่อนกิจกรรมที่จะเกิดขึ้นในชุมชน

2. การแสวงหาเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาหมู่บ้านสะแกรายให้เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยว ซึ่งได้แก่ (1) อบต. ดอนยายหอม ซึ่งจะเป็หน่วยงานหลักในการสนับสนุนแหล่งทุนในการพัฒนา และเป็นศูนย์ข้อมูลให้แก่ักท่องเที่ยว (2) สถาบันการศึกษา โดยเข้ามาให้ความช่วยเหลือในด้านวิชาการ และการจัดรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว/สัมมนา รวมถึงเป็นแกนหลักสำคัญในการนำกลุ่มนักศึกษาเข้ามาทัศนศึกษาและดูงานในหมู่บ้านสะแกราย (3) สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา ในฐานะเป็นแหล่งทุนที่ช่วยเหลือการประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่างๆ ของหมู่บ้าน

3. เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยว โดยศึกษาความเป็นไปได้และแสวงหาความร่วมมือจากแหล่งท่องเที่ยว โดยเชื่อมโยงระหว่างศูนย์เรียนรู้ภูมิปัญญาไทย ปิยะชนก วัดดอนขนาด วัดดอนยายหอม ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอเมืองนครปฐม มหาวิทยาลัยคริสเตียนวัดสะแกราย (ศูนย์วัฒนธรรมไทคำ) ศูนย์วัฒนธรรมไทคำ (วัดสะแกราย) และ อบต.ดอนยายหอม

4. สร้างจุดขาย ที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเองที่ไม่ซ้ำกับแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ เช่น กิจกรรมต้อนรับนักท่องเที่ยว สินค้าภูมิปัญญาท้องถิ่น สินค้าเกษตรในชุมชน เป็นต้น

5. พัฒนาสาธารณูปโภคพื้นฐาน โดยปรับปรุงสภาพของถนนที่เป็นเส้นทางเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวให้มีความสะดวก และสวยงาม รวมถึงมีป้ายประชาสัมพันธ์บอกถึงแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมเป็นระยะๆ รวมถึงมีรูปแบบที่ดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวด้วย

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ศึกษาแนวทางในการพัฒนาหมู่บ้านสะแกรายให้เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยว โดยมีการศึกษาในหลากหลายมิติมากกว่านี้ เช่น การศึกษาปัจจัยภายนอกที่มีผลกระทบต่อพัฒนาการศึกษาองค์ประกอบภายในหมู่บ้านที่เอื้อต่อการพัฒนา โดยทำการวิจัยทั้งในเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณผสมกัน

2. ศึกษาแนวทางในการแสวงหาเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาหมู่บ้านสะแกรายให้เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยว รวมถึงกลยุทธ์เพื่อประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว

3. ศึกษาแนวทางในการพัฒนาจากแหล่งท่องเที่ยวอื่นที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน และประสบผลสำเร็จ เพื่อนำมาเป็นตัวแบบในการพัฒนาหมู่บ้านสะแกราย

6. เอกสารอ้างอิง

Margaret J. Wheatly , Leadership and the new science :

Discovering order in a chaotic world, 2nd Edition
(San Francisco : Berrett -Koehler Publishers,
1999), 17-18.

กรมการพัฒนาชุมชน. (2552). หมู่บ้านสะแกราย. สืบค้นเมื่อ 10 พฤศจิกายน 2552 เข้าถึงได้จาก

<http://sakaerai.moobanthai.com/general/>

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2543) การจัดการเครือข่าย: กลยุทธ์สำคัญสู่ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา.

กรุงเทพฯ : ชัคเชส มิเดียร์.

ธิดา ชมพูนิช. (2539). การศึกษาศิลปหัตถกรรมไทย โชนงในจังหวัดนครปฐม. กรุงเทพฯ : สำนักศิลปวัฒนธรรม สถาบันราชภัฏนครปฐม.

นำวัลย์ กิจรัชกุล. (2532). การศึกษารูปแบบการตั้งถิ่นฐานประชากร เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมของชาวลาวโชนง ในจังหวัดนครปฐม. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยศิลปากร.

นิพนธ์ เสนาพิทักษ์. (2523). “ผู้ไทยโชนง” สาส์นผู้ไทย.

คณะกรรมการชมรมไทย โชนง, บรรณาธิการ.

กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อักษรพิทยา.

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2542). การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. เชียงใหม่ : คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ปรีชาติ สถาปิตานนท์ และ ชัยวัฒน์ ธีระพันธ์. (2546). สื่อสารกับสังคมเครือข่าย. กรุงเทพฯ: สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา สถาบันการเรียนรู้และพัฒนาประชาสังคม.

- เรณู เหมือนจันทร์เชย . (2542). โลกทัศน์ของกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย : ความเชื่อเรื่องผีของไทยโข่ง.
กรุงเทพฯ : บริษัทสหธรรมิก จำกัด.
- ศูนย์เรียนรู้ภูมิปัญญาไทย ปิยะชนก. (2552). สถานที่และ
กิจกรรมการเรียนรู้ของศูนย์เรียนรู้ภูมิปัญญาไทย ปิ
ยะชนก. สืบค้นเมื่อ 10 พฤศจิกายน 2552 เข้าถึงได้
จาก <http://www.piyachanok.com/>
- สมทรง บุรุษพัฒน์. (2540). “สถานภาพการศึกษาภาษาตระกูล
ไทตามแนวภาษาศาสตร์เชิงประวัติ : การจำแนก
ภาษาและตระกูลภาษาต่างๆ” วารสารภาษาและ
วัฒนธรรม (ปีที่ 16 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม- ธันวาคม
2540). สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย
มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สมยศ นาวิการ. (2548). การบริหารเชิงกลยุทธ์ ฉบับปรับปรุง
ใหม่. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์บรรณกิจ.
- สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเมืองนครปฐม. (2552).
แผนพัฒนาหมู่บ้าน. เอกสารประกอบการรายงาน.
- อภิรดี ไชยเทพ. (2549). การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขต
ป่าอนุรักษ์: กรณีศึกษาชุมชนบ้านป่าเหมี้ยง อำเภอ
เมืองปาน จังหวัดลำปาง. ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
(การจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว). เชียงใหม่ :
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.